

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ขณะที่การศึกษานอกโรงเรียนมีบทบาทในการจัดการศึกษาในประเทศไทยมากขึ้น และกำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช ๒๕๒๐ ข้อ ๑๔ ที่ว่า "รัฐพึงเร่งรัดและสนับสนุนการศึกษานอกโรงเรียนใน ลักษณะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อ ประโยชน์แก่ผู้ที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นอันดับแรก"^๑

เป็นที่ยอมรับแล้วว่าการศึกษาเป็นกระบวนการที่สังคมจัดขึ้นเพื่อให้คนในสังคมมี ความรู้ ทักษะ ทักษะ เพื่อยังประโยชน์แก่ตนและสังคม เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็น อย่างดี แท้จริงสิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่หลักของกิจการสื่อสารมวลชนเช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาและการสื่อสารมวลชนนั้น ดำเนินไปเพื่อจุดหมายปลายทางเดียวกันและ เป็นส่วนหนึ่ง ของกันและกัน นอกจากนี้ในการวิจัยสื่อสารมวลชนได้มีการค้นพบและสร้างแนวความคิดใหม่ เมื่อไม่นานมานี้ว่าประชาชนในชนบทของประเทศที่กำลังพัฒนา แม้แต่ในชุมชนที่ยังยึดมั่นใน ค่านิยมและทัศนคติโบราณ สื่อมวลชนมีประโยชน์อย่างมากในการ เผยแพร่ข่าวสารและ เสริมสร้างทักษะให้แก่ประชาชน จากหลักฐานนี้แสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนสามารถใช้ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาได้ โดยไม่ต้องพะวงถึงการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือค่านิยมโบราณเลย^๒ ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔), ๒๕๒๐, หน้า ๑๓๓.

^๒บุญเลิศ ศุกดีลก, "สื่อสารมวลชนและการพัฒนาประเทศ : วิเคราะห์เชิง ทฤษฎีและวิจัย" วารสารธรรมศาสตร์ ๗ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๒๐) : ๒๔.

อาศัยสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนเอกสารสิ่งพิมพ์อยู่มาก

ปัจจุบันมีหลายประเทศที่นำประโยชน์จากสื่อมวลชนมาใช้ในวงการศึกษาออกโรงเรียนอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ ดังที่เกียร์ดิชย์ พงษ์พาณิชย์^๑ ยกตัวอย่างไว้ เช่น

ประเทศออสเตรเลียและประเทศนิวซีแลนด์ ได้จัดสอนโดยใช้เทคนิคการสอนทางวิทยุในเขตชนบท วิธีนี้จะช่วยให้เด็กนักเรียนติดต่อกับครูโดยใช้สื่อกลางอย่างเดียวกัน นับเป็นวิธีที่ถูกนำมาใช้ในเขตที่การติดต่อทั้งสองทางทำไม่ได้ จึงได้หาวิธีแก้ไขโดยการจัดแบบการเรียนทางไปรษณีย์ ซึ่งนักเรียนจะสามารถส่งงานของตนมาตรวจสอบที่ศูนย์กลางของการออกอากาศได้ และครูก็สามารถตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนโดยให้คำแนะนำแก่นักเรียนผ่านการออกอากาศหรือเขียนส่งการตรวจสอบไปทางไปรษณีย์

ประเทศเกาหลีได้ดำเนินงานด้านการศึกษาออกระบบในหลายรูปแบบ รูปแบบหนึ่งคือการจัดโรงเรียนมัธยมชั้นสูงทางอากาศและไปรษณีย์ โรงเรียนประเภทนี้จัดให้กับคนงานวัยรุ่นที่ไม่อาจเข้าเรียนในโรงเรียนปกติได้ การสอนทางวิทยุและไปรษณีย์จัดขึ้นในนคร เซอูลและ เมืองปูซาน เปิดสอนในระดับไฮสกูลและระดับที่สูงกว่าไฮสกูล วิชาที่ทดลองเปิดสอนระดับสูงกว่าไฮสกูลคือ คณิตศาสตร์ จูริกจิศิลป์ โดยรับจากผู้จบไฮสกูล โครงการดังกล่าวนี้นอกจากจะช่วยเพิ่มคุณภาพของคนแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดการศึกษาต่อเนื่องอีกด้วย^๒

แชรรมม์ และ คนอื่น ๆ^๓ ยกตัวอย่างถึงการจัดการศึกษาออกโรงเรียนทางวิทยุและ

^๑ เกียร์ดิชย์ พงษ์พาณิชย์, สื่อมวลชนเพื่อการศึกษา และการพัฒนาชนบท

(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิช เนศ, ๒๕๑๘) , หน้า ๓๑-๓๒.

^๒ จูทท์ เขียมอุไร, "การดูงานการศึกษาผู้ใหญ่ในสาธารณรัฐเกาหลีใต้," ใน รวมบทความการศึกษาผู้ใหญ่ เล่ม ๑ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุรัสภา, ๒๕๑๕), หน้า ๒๓๑-๒๔๘.

^๓ แชรรมม์และคนอื่น ๆ, สื่อมวลชนใหม่ ๆ . รายงานสำหรับนักวางแผนการศึกษา .
แปลโดย ศรีน้อย โปวาทอง : (พระนคร : โรงพิมพ์จุรัสภา, ๒๕๑๕), หน้า ๔๕-๔๖.

ไปรษณีย์ของประเทศญี่ปุ่นไว้ว่า ประเทศญี่ปุ่นเปิดโอกาสให้แก่เด็กที่ยากจนและไม่สามารถเรียนต่อในระดับมัธยมได้มีโอกาสก้าวหน้าขึ้นไป โดยการจัดสอนทางไปรษณีย์ขึ้น มีการตั้งโรงเรียนทางไปรษณีย์ของ N.H.K. (Nippon Hoso Kyokai) เพื่อทำการค้นคว้าปรับปรุงและแสดงการสอนทางไปรษณีย์ประกอบการกระจายเสียง ปัจจุบันมีผู้เรียนทางไปรษณีย์ในระดับมัธยมประมาณแสนคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ออกทำงานแล้ว ตารางสอนทางไปรษณีย์ที่ทางการญี่ปุ่นจัดขึ้นนั้น ทำให้เด็กรู้สึกเสมือนว่าตนกำลัง เรียนอยู่ในชั้นเรียนซึ่งไม่เหมือนกับหลักสูตรทางไปรษณีย์โดยทั่วไปที่ปล่อยให้ผู้เรียนเรียนตามสบาย ทางการศึกษาญี่ปุ่นพยายามให้ผู้เรียนทางไปรษณีย์ได้ติดต่อกัน เป็นการส่วนตัวและติดต่อกับครูในระหว่างปีการศึกษาอีกด้วย กล่าวคือ บังคับให้ผู้เรียนทางไปรษณีย์ทุกคนพักกับเพื่อนผู้เรียนทางไปรษณีย์ด้วยกันปีละ ๒๐ วัน ณ โรงเรียนประจำแห่งใดแห่งหนึ่งซึ่งร่วมโครงการ

สำหรับประเทศไทย กองการศึกษาผู้ใหญ่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของสื่อมวลชนว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถจัดเป็นบริการทางการศึกษาแก่ประชาชนในชนบท จึงได้ริเริ่มโครงการการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาและให้โอกาสในการศึกษาแก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ซึ่งจัดในรูปแบบกลุ่มสนใจ การศึกษาแบบ เบ็ดเสร็จขั้นอ่านออกเขียนได้ และการศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จระดับที่ ๓-๔^๑ โครงการดังกล่าวเป็นการจัดการศึกษาทางวิทยุควบคู่กันกับการศึกษาทางไปรษณีย์ ทั้งนี้เพราะแนวโน้มการใช้สื่อมวลชนในการศึกษานอกโรงเรียนนั้น พิจารณาว่าควรจะทำในรูปแบบของบูรณาการ ประกอบเข้ากับวิธีการอื่น ๆ^๒ อีกประการหนึ่งนั้นโครงการที่ใช้สื่อมวลชนเพื่อการ

^๑กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, "โครงการการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์" (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๐), หน้า ๒๒.

^๒Muhammad Azam Khan, "Radio for Rural Education in Developing Countries : A Critical Review of Strategies" Dissertation Abstracts International, 38 (February, 1978) : 4515-A.

ศึกษาจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นหากมีเอกสารประกอบ แม้กระทั่งในกรณีที่ใช้สื่อมวลชนแต่อย่างเดียว (ซึ่งมีอยู่น้อยรายมาก) ก็ยังจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ประกอบการเรียนอยู่นั่นเอง สิ่งที่เราสอนนักเรียนนั้นไม่ว่าจะง่ายเพียงใดก็ตามก็ต้องมารวมกันเพื่อให้ประทับอยู่ในใจของผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งเมื่อเราสอนทางวิทยุหรือโทรทัศน์ เพราะเมื่อหมดรายการแล้ว ผู้เรียนย่อมไม่สามารถทวนกลับไปดูหรือฟังรายการอีกครั้งหนึ่งได้^๑

ดังนั้นการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์จึงต้องมีคู่มือเรียน เพื่อจัดเนื้อหาให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งคู่มือเรียนนี้ควรมีคุณภาพดี ใช้ได้กับตัวผู้เรียนเองมากที่สุด และสนองความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาคู่มือเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นได้ว่าคู่มือเรียนมีความสำคัญในการจัดการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ แต่การวิจัยในเรื่องนี้ยังมีอยู่น้อย อีกทั้งคู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ก็ยังเป็นก้าวใหม่ของการศึกษาไทยที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในอนาคตที่เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่สัมพันธ์กับหลักจิตวิทยาและหลักทางการศึกษา แต่การศึกษาด้วยวิธีนี้ยังไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบัน คาดว่าการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางใหม่ที่สอดคล้องกับระบบการศึกษาที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก ดังนั้นผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาวิจัยในเรื่องการสร้างคู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์สำหรับวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ ๓ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคเหนือ จะให้คุณค่าอย่างมากต่อการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑. เพื่อศึกษาพัฒนาการการเรียนรู้ของนักศึกษาจากการเรียนโดยใช้คู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์

---

^๑ อิกนาซี วาณิรัช , การกระจายเสียงและการแพร่ภาพเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่ แปลโดย ศรีน้อย โพวาทอง . (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๘), หน้า ๑๐๑.

๒. เพื่อสร้างคู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ชนิดบทเรียนสำเร็จรูป ชนิดกรณีตัวอย่าง และชนิดบรรยายสำหรับวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

๓. เพื่อหาประสิทธิภาพของคู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ที่สร้างขึ้นตาม เกณฑ์มาตรฐาน ๘๕/๘๕

สมมติฐานของการวิจัย

คู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ที่สร้างขึ้นจะใช้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์มาตรฐาน ๘๕/๘๕

ขอบเขตของการวิจัย

๑. เครื่องมือในการวิจัยจะเป็นคู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับ ๓ วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งเป็นคู่มือเรียนชนิดบทเรียนสำเร็จรูป ชนิดกรณี- ตัวอย่างและชนิดบรรยาย

๒. เนื้อหาที่นำมาสร้างเครื่องมือในการวิจัยจะเลือกบทเรียนที่เหมาะสมในวิชา สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ๔ รวม ๖ บทเรียน คือ

๒.๑ บทที่ ๑๖ การสงวนรักษาดิน

- ก. วิธีการรักษาดิน
- ข. สาเหตุที่ทำให้ดินเสื่อมสภาพ
- ค. การปรับปรุงดิน
- ง. การปลูกพืชคลุมดิน

๒.๒ บทที่ ๑๗ แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ก. ป่าไม้เป็นต้นกำเนิดแหล่งน้ำ
- ข. วัฏจักรของน้ำ
- ค. ประโยชน์ของน้ำในการดำรงชีวิต

๒.๓ บทที่ ๑๘ น้ำเสีย

ก. ผลเสียจากน้ำเน่า น้ำสกปรก

ข. การทำน้ำให้สะอาด

๒.๔ บทที่ ๑๙ การบำรุงรักษาต้นน้ำ (การสงวนรักษาป่าไม้)

ก. แหล่งกำเนิดต้นน้ำ

ข. การบำรุงรักษาต้นน้ำ

๒.๕ บทที่ ๒๐ การชลประทาน

ก. การระบายน้ำ

ข. การสงวนรักษาน้ำ

๒.๖ บทที่ ๒๑ บรรยากาศ

ก. แหล่งที่มีอากาศบริสุทธิ์

ข. แหล่งที่มีสภาพอากาศเสีย

ค. ความสำคัญของอากาศต่อการดำรงชีวิต

๓. ประชากรที่จะใช้ในการทดลองคือ นักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ ๓ ที่ไม่เคยเรียนวิชา
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ๔ มาก่อน จำนวน ๑๑๒ คน คิดเฉลี่ยประมาณ ๓๐ % ของ
ประชากรทั้งหมด

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาปัญหาและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานการจัดสร้างคู่มือเรียน
ทางวิทยุและไปรษณีย์

๒. ศึกษาหลักสูตรและขอบข่ายเนื้อหาวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ๔ ของหลักสูตร
การศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ ๓

๓. กำหนดขอบเขตของเนื้อหาวิชา โดยใช้วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ๔
บทที่ ๑๖-๒๑ รวม ๖ บท คือ

๓.๑ บทที่ ๑๖ การสงวนรักษาต้นน้ำ

- ๓.๒ บทที่ ๑๗ แหล่งน้ำธรรมชาติ
- ๓.๓ บทที่ ๑๘ น้ำเสีย
- ๓.๔ บทที่ ๑๙ การบำรุงรักษาต้นน้ำ
- ๓.๕ บทที่ ๒๐ การชลประทาน
- ๓.๖ บทที่ ๒๑ บรรยากาศ

๔. กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งสามารถวัดได้จากการทำแบบทดสอบและการเรียนด้วยคู่มือเรียน

๕. สร้างแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนคู่มือเรียน โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้

๖. นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร คือนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ ๓ ที่เรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ๔ มาแล้ว จำนวน ๒๐ คน แล้วนำผลการทดสอบของนักศึกษามาริเคราะห์หาความยากง่ายและอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ พร้อมทั้งหาค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเชื่อถือได้ของแบบทดสอบ

๗. สร้างคู่มือเรียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม แล้วทำการทดลองหาประสิทธิภาพของคู่มือเรียนทั้ง ๖ หน่วย โดยใช้นักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ ๓ ของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน ประจำภาคเหนือ ที่เรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ๔ เป็นประชากรตามลำดับขั้นดังนี้

- ๗.๑ ทดลองกลุ่มเล็ก ๑ ครั้ง ใช้ศึกษาจำนวน ๖ คน
- ๗.๒ ทดลองกลุ่มใหญ่ ๑ ครั้ง ใช้ศึกษาจำนวน ๑๐ คน
- ๗.๓ ทดลองภาคสนาม ๑ ครั้ง ใช้ศึกษาจำนวน ๔๖ คน

๘. หาประสิทธิภาพของคู่มือเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน ๘๕/๘๕ และหาระดับความมีนัยสำคัญที่ .๐๑

๙. วิเคราะห์ อภิปรายและสรุปข้อมูล พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

๑๐. เขียนรายงานการวิจัย

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ อาจมีความคลาดเคลื่อนได้ เนื่องจาก

๑. การวิจัยครั้งนี้ ไม่ได้ศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างช่วงอายุ เพศ ความสามารถทางสติปัญญา พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางสังคม เวลา และสถานที่ที่ผู้เรียนศึกษาคู่มือเรียน ตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลต่อการหาประสิทธิภาพของคู่มือเรียน

๒. การทดลองภาคสนามมีเวลาจำกัด เพราะนักศึกษามีเวลาในการศึกษาคู่มือเรียนไม่เท่ากัน เนื่องจากการที่ต้องส่งเอกสารไปทางไปรษณีย์ซึ่งนักศึกษาจะได้รับ เอกสารไม่พร้อมกัน แต่จะต้องศึกษาคู่มือเรียนแล้วมาทำแบบทดสอบหลังเรียนพร้อมกัน อาจมีผลทำให้การทดสอบคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงไปบ้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. คู่มือเรียนแบบเอกสารที่กำหนดขึ้นของกรมการศึกษานอกโรงเรียน มุ่งหวังจะใช้เป็นคู่มือสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ แต่คู่มือเรียนที่สร้างขึ้นนับเป็นของใหม่ จำเป็นต้องมีการวิจัยเพื่อทราบว่ามีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนเพียงใด ฉะนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่จะนำไปปรับปรุงคู่มือเรียนให้เหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

๒. เพื่อเป็นรูปแบบในการสร้างคู่มือเรียนในเนื้อหาวิชาอื่น ๆ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

คู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ เป็นบทเรียนด้วยตนเอง มีเนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถศึกษาเอง โดยให้ผู้สอนมีบทบาทน้อยที่สุด คู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์จึงเป็นเสมือนการเรียนการสอนในห้องเรียนที่มีผู้สอนและวิธีการสอน เนื้อหาบทเรียน และผู้เรียนจะใช้เวลาใดเวลาหนึ่งที่เหมาะสมของผู้เรียนเองได้ศึกษาจากคู่มือเรียนโดยสะดวก

คู่มือเรียนชนิดบทเรียนสำเร็จรูปเป็นแบบหนึ่งของคู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ที่มีลักษณะเป็นบทเรียนที่ให้ผู้เรียนเรียนได้ด้วยตนเอง และก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน

โดยให้ความรู้เพิ่มขึ้นทีละน้อย เป็นลำดับขั้น ในแต่ละขั้นจะบรรจุเนื้อหาแล้วให้ผู้เรียนตรวจสอบความก้าวหน้าของตนเองด้วยการตอบคำถามและตรวจสอบคำตอบได้ว่าการเรียนได้มีผลก้าวหน้ามากหรือน้อย

คู่มือเรียนชนิดกรณีตัวอย่าง เป็นแบบหนึ่งของคู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ที่มีลักษณะ เป็นบทเรียนที่เสนอเรื่องราว ประสบการณ์หรือสภาพปัญหาที่เป็นจริง ซึ่งเป็นตัวอย่างที่จะเป็นตัวแทนของเนื้อหาบทเรียนในเชิงเปรียบเทียบ โดยมีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เป็นเรื่องราวที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง ทำให้ผู้เรียนนึกสะท้อนกลับไปหาสภาพของตนเอง สามารถปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้นหรือแก้ไขสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยกรณีตัวอย่างจากบทเรียนนี้

คู่มือเรียนชนิดบรรยาย เป็นแบบหนึ่งของคู่มือเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ที่มีลักษณะ เป็นบทเรียนที่มีการเขียนอธิบาย ชี้แจงเรื่องราวหรือเนื้อหาต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลอย่างละเอียดเป็นขั้นตอน มีการชี้แจงข้อมูลที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้โดยตรง ผู้เรียนจะต้องอ่านให้ได้ใจความจนเข้าใจและจำได้ และมีการตรวจสอบความรู้ด้วยการตอบคำถามจากเนื้อหาบทเรียนนั้น

นักศึกษา หมายถึงนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ ๓ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ตามหลักสูตร พ.ศ. ๒๕๒๑) ที่เรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ๔ ตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุและไปรษณีย์ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ประจำภาคเหนือ

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยภายในประเทศ

พ.ศ. ๒๕๒๒ วีระพันธุ์ สวัสดิ์^๑ ทำการวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพของรายการวิทยุ ในโครงการการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

---

^๑วีระพันธุ์ สวัสดิ์, "ประสิทธิภาพของรายการวิทยุในโครงการการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคใต้," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒).

ประจำภาคใต้" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจุดมุ่งหมายและรูปแบบรายการวิทยุที่จัดใน โครงการ การศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผู้เรียนทางวิทยุ และไปรษณีย์ในเขตจังหวัดสงขลา จำนวน ๒๑๑ คน และเจ้าหน้าที่ ๖ คน เครื่องมือที่ใช้ใน การรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและ ไปรษณีย์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคใต้ โดยเฉพาะการจัดรายการวิทยุดำเนินไป อย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษามีความเห็นชอบให้มีรายการวิทยุเพื่อ เสริมความรู้และประสบการณ์ ในชีวิตประจำวัน และเพื่อประกอบบทเรียนในคู่มือผู้เรียนอีกด้วย วิชาต่าง ๆ ที่จัดรายการวิทยุ โดยเฉพาะวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจัดได้ดีที่สุด วิชาอื่น ๆ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขบ้าง โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๒๓ นิรมล จิตทัษะ^๒ ทำการวิจัยเรื่อง "การสร้างชุดการสอนรายบุคคล เรื่อง "สิ่งแวดล้อม" สำหรับการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ ๔ ของศูนย์การศึกษานอก โรงเรียนในประเทศไทย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอน รายบุคคล ตัวอย่างประชากรคือนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ ๔ ของศูนย์การศึกษาประชาชน จังหวัดราชบุรี จำนวน ๒๗ คน ผลการวิจัยปรากฏว่าบทเรียนหน่วยที่ ๑, ๒, ๔ มีประสิทธิภาพค่า กว่าเกณฑ์มาตรฐานคือ ๘๕.๓๓/๘๗.๒๐, ๘๕.๔๔/๘๗.๘๐, ๘๑.๒๗/๘๕.๖๐ ตามลำดับ ส่วนหน่วยที่ ๓ มีประสิทธิภาพ ๘๕.๕๗/๘๐.๑๓ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แต่เมื่อวิเคราะห์ความ แตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนบทเรียนทั้ง ๔ หน่วย ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ จึงกล่าวได้ว่านักศึกษาที่มีความรู้ในเรื่อง "สิ่งแวดล้อม เป็นพิษ" เพิ่มขึ้น หลังจากการเรียนชุดการสอนรายบุคคลนี้แล้ว

นิรมล จิตทัษะ, "การสร้างชุดการสอนรายบุคคลเรื่อง "สิ่งแวดล้อม" สำหรับ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ ๔ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓).

ในปีเดียวกัน กาญจนา กุศลวิศิษฐ์กุล^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง "การเจริญเติบโตและการสืบพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศของพืช" สำหรับผู้เรียนตามโครงการการศึกษาออกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบทเรียนสำเร็จรูปและหาประสิทธิภาพของบทเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน ๘๐/๘๐ โดยใช้นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ทางวิทยุและไปรษณีย์ ตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ ๓ ในจังหวัดลำปาง จำนวน ๑๒๑ คน เป็นตัวอย่างประชากร ผลการวิจัยปรากฏว่าบทเรียนสำเร็จรูปเรื่อง "การเจริญเติบโตและการสืบพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศของพืช" มีประสิทธิภาพ ๘๐.๘๓/๘๒.๘๔

การวิจัยในต่างประเทศ

ปี ค.ศ. ๑๙๗๔ หลุยส์ เอสทริน^๒ ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบเรื่อง "สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนด้านพุทธิศึกษาของผู้ใหญ่ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปชนิดเส้นตรงกับชนิดสาขา" เรื่องที่ใช้สร้างเป็นบทเรียนคือเรื่องแผ่นดินไหวในลิสมอน สำหรับการวัดความรู้ความเข้าใจ ได้ยึดหลักการวัดของบลูม ส่วนบทเรียนสำเร็จรูปชนิดเส้นตรงสร้างตามวิธีการของสกินเนอร์ และบทเรียนสำเร็จรูปชนิดสาขาส่งตามวิธีการของคราวเคอร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีจำนวน ๑๔๔ คน มีอายุระหว่าง ๑๘-๕๗ ปี แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม แต่ละกลุ่มกระจายตามเพศ อายุ และ

---

^๑กาญจนา กุศลวิศิษฐ์กุล, "การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปเรื่อง "การเจริญเติบโตและการสืบพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศของพืช" สำหรับผู้เรียนตามโครงการการศึกษาออกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๓).

^๒Lewis Estrine, "The Effectiveness of Linear Versus Branching Programmed Instructional Methods in Adult Cognitive Learning," Dissertation Abstracts International, 36 (March, 1975) : 1378 -

การศึกษา กลุ่มที่ ๑ เรียนบทเรียนสำเร็จรูปในชั้นเรียน กลุ่มที่ ๒ เรียนที่บ้าน กลุ่มที่ ๓ เรียน
ที่ทำงาน ผลการวิจัยปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเรียนรู้ของ
ผู้ใหญ่อีก ๓ วิธี ซึ่งแบ่งตามเพศและอายุ แต่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญตามพื้นฐานการ
ศึกษา